

ՀՈՎԻԿ ԱՖՅԱՆ

Ծիրանազնիյն քազուհնի կոչք

Երկիր Ծիրանի կուսակցության առաջնորդ տիկին Զարուհի Փոստանջյանը ամենեւին էլ թեթև մրսած չէ եւ Բեյրութում է: Ավելի վաղ տիկին Փոստանջյանը Լու Անջելեսում էր, իսկ էլ ավելի վաղ՝ Մուսկվայում: Ընդ որում, Զարուհի Փոստանջյանը ոչ թե հանգստանում է Յայաստանից դուրս, առավել եւս՝ Յայաստանից, այլ լուրջ աշխատանք է տանում հանուն Յայաստանի: Մուսկվայում, Լու Անջելեսում, իիմա էլ՝ Բեյրութում, վաղը՝ Ասված գիշի, թե ուր, տիկին Փոստանջյանը մեկնել է, ուշադրություն՝ **համահյեկան ընդզգման իրազեկման այցով**: Դե այսինքն Երկիր Ծիրանի կուսակցությունից զանգահարում են ինչ-որ հայաւա Երկիր կամ բաղաւ ու հարցնում՝ դուր ուզո՞ւմ եթ համահյեկան ընդզգման մասը կազմել, եթե այս, աղա ծեզ մոն է գալիս Ծիրանագոյն թագուհին: Կարեի է Ենթադրել, որ հայ համայնքներում ուզում են համահյեկան ընդզգմանը մասնակցել, միայն թե իմանան, թե ո՞վ է Ծիրանագոյն թագուհին: Այսինքն որ բո-

լր համայնքները համաձայն-
վում են, եւ Զարուիի Փոստան-
ջանը մեկնում է՝ իրազեկելու։
Ես անկերծ ասած չգիտեմ, թե
կոնկրետ ում հետ է համոդոլել Տի-
կին Փոստանջանը Մոռկվայում
կամ Լու Անցելեսում, աղա-
նաեւ Բեյրութում, չնայած ըստ ո-
րու աղբյուրների՝ կոնկրետ Բեյ-
րութում նախատեսվում է Փոս-
տանջանի հանդիպումը՝ Արամ
Ա-ի հետ, բայց դա կարեւոր չէ։

Կարեւոր այն է, թե ինչ է նշանակում համահայկական ընդունված գում: Ում դեմ, հանուն ինչի՞ն, օրինակ Բեյրութի հայն ու Լու Ամազելեսի հայը, գումարած Մոսկվայի հայն ու Երևանցին դեստիհասի՞ն ընդպատճեն: Կա՞ նման համահայկական նղատակ... Այստեղ մի գաղտնիք կա, բան այն է, որ միասին ընդպատճելու համար նախ եւ առաջ դեստ է միասնանալ, ինչի կոչն, ի դեպ, իհմ

ନାଗ୍ରମାନ ଓହୁ ଅନ୍ତିମ କିମ୍ବା
ଉପରେଥିଲେ ନାଖୁଅରାଣ୍ଟିପ୍ରୋଫିଲ୍, ଏବଂ
ପାରାପିଲାନ: ଜିମା, ତେବେ ହାନିବୁ
ହାଜିକାଳାନ ମହାବୁଦ୍ଧିପିଲାନ
ହିନ୍ଦୁରାପିଲ୍ ଛାଇ, ଅଟ୍ଟା ହିନ୍ଦୁଦ୍ଵାରା
ହିନ୍ଦୁରାପିଲ୍ ହାନିବୁହାଜିକାଳାନ ଦେଇ
ପାରିଲାନ, ତା ଆ ଅନ୍ତିମ ପାରାପିଲାନ
ଯିଲା, ତେବେ ମହାବୁଦ୍ଧିପିଲାନ ହାନିବୁ
ନାର ଅବେଳା ତାଙ୍କ ଫିରି ତେବେଷ, ଏବଂ
ପାରାପିଲାନ ମହାବୁଦ୍ଧି ଲିନ୍ଦେଲାନ
ଧାରିଲାନ ଫୁସାନ୍ଦୁଗ୍ରାହାନ ଅଧିକା
ଫିଲାନ ଯିମିର୍ହା, ହାଜିଫ ରେବେ: ତେବେ ନୀ
ନେନାର, କଣୁଟେ ତେବେଲାନ୍ତିଲାନ ନୀ
ଲୁ ଅନ୍ଦେଲୁବୁହିଙ୍ଗ ଯି ମୁଣ୍ଡପାଞ୍ଚିହିଙ୍ଗ
ହି ମନ୍ତ୍ର କାପାଞ୍ଚିନ୍ଦା, ରାଯି ହିରିଙ୍ଗ
ଫିଲାନ ଛାଇ... ହି ନେଟ୍, ମହି ଲାବ ମହି
ନୀନେଇ, ଶିଳ୍ପିନ ଫୁସାନ୍ଦୁଗ୍ରାହାନିର୍ମାଣ
ଅନ୍ତରାଳକୁଲ ବେଳ ଚିତ୍ରପିଲାନ ହେବେ
ମେଲିନେବେ ପିଲାଫଳାଜ, ଶାଖିନାନାର
ନାହାନାର, ପିଲାନ୍ତା ନେଲ ତୁମ
ହାନିବୁଦ୍ଧାରାନାଜିନ ଫାର୍ମାଫ, ଏବଂ
ହେବେ କେନ୍ଦ୍ରନାନ୍ତିଲାନ ରାଗପିଲ୍ କି ରାଜ
ଜ୍ଞାନାନା ଅନ୍ତିମିଲାନ ହାରାଣାରାନ
କାନିଦିନେବେ ଅଧି ହାରାଣାରାନିଲାନ ନୀ
ହାନିବୁଦ୍ଧାରାନାଜିନ ଦୁନ୍ତପକ୍ଷନାନ କାନ
ଅନ୍ତେଲ, ଧରିଫାହିନେରାଫା ପାଇଲେବୁ
ହାରାଣାଜିନ କିମାନିଧି ଦେଇଲ ତୁ
ନାନାକିର୍ଦ୍ଦ ଯି କେନ୍ଦ୍ରପିଲାନ ଲିଫ୍
ନିକାରନେବେ କେନ୍ଦ୍ରପିଲ୍ କିମନ୍ତିକି ପିଲାଫଳାଜ
ନାନାକିର୍ଦ୍ଦ ନାନାକାନିଧି ରାଜ
ପାଇଲେବୁ, ନାନାକାନିଧି ରାଜାର
ପାଇଲେବୁ ଅନ୍ତେରିକ୍ଷାଜି ମହିନେବେ କାନ

լոյից: Արհասարակ առաջարկում են հանգստի մեկնելը զուգակցել հաճահայկական ընդվազման իրազեկմանը: Ընդ որում դարձադիր չէ միայն հայաւաշ վայրերում: Դիմա հինձ կարեւոր է ընդվազման մասնակիցների ազգությունը, երբ կարեւոր դրա թվաբանակն է ու մասնաբաները:

Իրականում հաճահայկական ընդվազումը հնարավոր է միայն հաճահայկական միասնությամբ, իսկ հաճահայկական միասնություն չի եղել, չկա ու չի լինելու նույնիսկ Դայաստան-Սփյուռք 106-րդ համաժողովից հետո: Այստեղ, սակայն, մի իրավական խնդիր կա. եթե մասնագիտությամբ իրավաբան տիկին Փոստանջյանը չգիտի, առասեն, որ Լու Անգելեսում, Մուկ-վայում, Բեյրութում,... ապրող հայերի մեծ մասը ՀՀ բաղադրացիներ չեն, ու հետեւարա Շաբանի չեն կարող ընդվազել Դայաստանի Դամբադեռության դեմ, բայց ու ընդվազում են հղատակները (սրուկները):

Հուսանի տիկին Փոստաջանին այս մասին կիրազեկեն:

Գրքի պես բարդ, Փիլմի պես պարզ

Եթե ամերիկացի լրագրող Մայլ Վուլֆն իր՝ օրեւ լուս տեսած գիրքը անվանելու դարձամբ «Կրակ եւ ցասում», աղա այն հավանաբար հետարքրական լիներ միայն հնդկական կինոյի, գուցե նաև մեխիկական սերիալների սիրահարներին, որոնք դեռ մնացել են իին ու բարի հնդկական «Ծաղիկը փոռու մեջ» ֆիլմի ազդեցության տակ: Բայց լինելով փորձառու լրագրող, Վուլֆն իր գրի վերնագիրը գրելս չի բավարարել միայն կրակ եւ ցասում բառերով, այլ՝ «Կրակ եւ ցասում Սովորականը»: Ընդ որում, ոչ թե դարձամբ Սովորակ տանը, այլ՝ Թրամփի Սովորակ տանը: Այսինքն Վուլֆի գիրքը կոչվում է Կրակ եւ ցասում Թրամփի Սովորակ տանը: Սա արդեն հետարքրական է, ընդ որում բոլորին՝ սկսած նույն Սովորակ տանը Թրամփի սովորակենքնը լվացողից, վեճացարձ կիմ Զեն Ընոնկ, որն, ի դեռ, կարող է մի բանի օր տարվել Թրամփի մասին գրելով ու մոռանալ ԿժԴՀ-ի միջուկային ծրագրերի մասին: Ամեն դեղուում, երբ Վուլֆի գիրքը լուս տեսավ, Փիենյանն ու Սեուլը հայտարարեցին իրենց միջեւ դադարեցված երկխոսությունը շարունակելու դաշտասակամության մասին, ԿժԴՀ-ն նույնիսկ նեց, որ իր մարզիկները կմեկնեն Հարավ՝ մասնակցելու այս տարի կայանալիք Զմեռային օլիմպիական խաղերին... Սի խոսքն, կարելի է եղակացնել, որ Կիմ Չեն Ընը Վուլֆի գիրքն է կարդում ու դասերազմելու ժամանակը չունի:

Յավլի ՄՐԻ ԿՎՈՎԻ գիրքը դեռ Հայաստան չի հասել, կամ գուցե հայաստանյան իրադարձությունները դեռ այդ օրի մակարդակին չեն: Եթե հասներ, ապա հազիվ թե Ել դաշնորդ հունվարի 19-ին թանկացումների դեմ երթի դուրս գար, տանի որ, լինելով ինտելեկտուալների դաշնին եւ աշխարհում այսօր առկա բոլոր բաղադրական տեխնոլոգիաներին հետամուտ, Ելի-ականները իրենց սներում նստած այդ գիրքը կլարդային: Բացի այդ Ելի-ի որոշ ուժերի ու անհասների համար, կարծում եմ, ուստի ամերիկյան բաղադրական կիմի ամերիկյան բուհներին համար, մանավանդ, ու Ելի այս հարցում միակը չէ: Օրինակ Ֆինանսների նախարարն արդեն ուրուց մեջ աշխարհում լուրջ ուսադրություն է դաշնության ստուգիական խնդիրներին ու այս հետեւ վկր է, որ այդ խնդիրները մինչեւ հունվարի 19-ը լուծվեն: Ելի-ն էլ Ազնավուրի հրամանում հավավաճառ մարդկանց հրավիր Սուլվա կինոթատրոն՝ «Սուլեմեր-մամա-2» ֆիլմը դիմելու:

Խկ մեզ մնում է հասկանալ, թե ինչո՞ւ աշխարհում ամեն բան այսինք բարդ, ինչո՞ւ այս գիրքը ու Հայաստանում ինչո՞ւ է ամեն բան այսինք դարձ, որին ֆիլմը:

Բայց չեղադրեն Ելի-ին ՀՅ բաղադրական լուսավորությունը...
Աերին խարելու համար, մանավանդ, ո
Ելի այս հարցում միակը չէ: Օրինակ ֆին
նանաների նախարարն արդեն ուղարկում է մեջ
շաբաթ լուրջ ուշադրություն է դարձնում
սոցիալական խնդիրներին ու շատ հնարա
վոր է, որ այդ խնդիրները մինչեւ հունվարի
19-ը լուծվեն: Ելի-ն է Ազմավորի հրատա
րակում հավաքված մարդկանց հրավիր
Մոսկվա կինոթատրոն՝ «Սուլեյ-մամա-2»
Տուն գումարությունը կազմում է 100 մլն ռուբլի:

Ֆիլմը դիտելու:
Իսկ մեզ մնում է հասկանալ, թե ինչո՞ւ
աշխարհում ամեն բան այսինք բարդ, ինչ
դեռ գիրքը ու Նայաստանում ինչո՞ւ է ամեն
բան այսինք դարձ, որքան ֆիլմը:

Չոհերի մասին այն, վիրավորների մասին ո՞չ

Հունվարի 8-ին մեկնարկեց ձմեռային գրակոչը: Ու չնայած այս իրադարձությունը ինչու նաև այն, որ 120 Երիտասարդ դում է Մերկայացրել՝ ճամանակցելու ՊՆ «Ես եմ» ծրագրին, տաս կարեւոր են, ոչ դու կաս կարեւոր է եւ այն, որ ՀՅ ԶՈՒ ԳԸ դես, զերալ-գնդապես Մովսես Հակոբյանը կենացնակալան զինվորական հավաքակայությունը կազմել ու կաղել է զինվորի կողմէ թելերը, բայց մենք կխսութենք հունվարի 7-ի բարդարձությունից: Այդ օրը, ժամը 13:20: սահմաններում, N զորամասի դահլյան թյան շրջանի մարտական դիրքերի ուղղությանը հակառակորդ խախտել է հրադադրությունը, ինչի հետևանքով դիրքութափ կրակոցից զոհվում է ժամկետային զինծովայող կրտսեր սերժանտ Վաչեն Նվերի Զիլին: Վաշենը: Նկատելով կատարված՝ Վաչենը օգնության են ըստի նախ ավագ լեյտենան ե. Սուսինյանը, աղա՛ դայմանագրության վեհաջողությունը, վարորդ Դ. Վանյանը, ուժի մեջ հակառակորդի արձակած կրակոցներու հետևանքով վիրավորվել են: Սուսինյանն Վանյանը տեղափոխվել են զինհոստիսան լինաց լինացին վասնգ չի ստառնում:

Վասն այլ տեղ է սղառնում. դարգվան
որ եթ սահմանին Վիրապունքունք են ունենու-
ինչը, ցավով սրի, սովորական բան է դա-
ծել մեզ համար, որոնք կյանքին վասնգ չ-
սղառնում, աղա նղառակահարմա-
նրանց վիրապունքելու լուրջ հաղորդելու: Ը-
Պև մանուկի խոսնակ, հարգելի դարն Հո-
կաննեասանի՝ ապահով մեջ, իսկակա-
նական ապահով մեջ:

ՁԼՍ-ՆԵՐԻ ՏԵՂԵԿԱՎՈՒԹՅԱՆԸ՝ հայ վիրավունքը կատարելու մասին, որ հրձվի:

Հի սպառնում, այլ այն ժամանակ, երբ զիհ-
վում են: Մինչդեռ, ինչողև ՊՆ հարգաթան
խոսնակն է ասում զոհերի մասին ՀՅ ՊՆ-
հայսնում է, այդ լուրերը թաքցնելու իմաստը
չկա, իսկ այ վիրավորների մասին նոյառա-
կահարմար չէ, անմի որ հակառակորդը...

Լավ, Ենթարենք չեմ հայտնում, այ հենց հունվարի 7-ի դեմքը: Դայտնում ենք միայն, որ զի ունենք, չեմ հայտնում այն մասին, որ նրան փրկելու համար անձնվիրաքար մարտի են Առաջել հրամանաւոր սպան ու ծառայակիցը, հետեւարք չեմ հայտնում, որ Վերջիններս վիրավորվել են, ինչ հետեւանդուն հասարակությունը չի իմանում, որ մեր օրերում, մեր բանակում անձնազիրքյուն դեռ կա, բայց այդ մարդկանց հարազաները դեմք է չեմ զինուսարդար գնան՝ նրանց տեսության: ՊՆ-ն առաջարկում է, որ հարազաները գաղտնի՞ գնան զինուսարդար, գուց զիշեր մերը միայն գնան, սեւ մզացված մեթենաներով, որ հանկարծ չտեսնեն, թե ովքեր են: Գուց այդ վիրավորների հիվանդասենյալներն էլ լողարկեն այնուես, որ վիրավորները չերեւան, կամ գոնե նրանց սացած վերթերը չերեւան... Դարձելի, անզամ սիրելի ՊՆ, դար՝ 21-րդն է, երբ սեփական կորուսք, ձախողումը, թերացումը բացցնելը հետամնացությունն է: Ու իինա, երբ մենք սկսել ենք բանակի արդիականացման 7-ամյա ծրագիր, մի տեսակ ծիծ չէ հետամնաց մնալը, բանն այն է, որ հնարավոր չէ արդիականանալ՝ մնալով հետամնաց, այստեղ եւ-եւ-ը հաստաց չի գործում սատեր հաստաց լայն-լայն է:

Ծով, այստեղ համաստ կած-զանս է:

Մյուս կողմից՝ ուրախախի է, որ ՊՆ հարգարժան խոսնակը նաեւ նշել է, որ մենք, այսինքն՝ ՊՆ-ն, հաղթահարել է բարդույթը Եւ ՏԵԼԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՏՐԱՋԱՆԴՐԵԼՈՒ հարցում աշխատում է թափանցիկ՝ չբացնելով որևէ զինվորի զոհվելու փաստը: Զոհվելու, ոչ վիրավորվելու: Տղավորություն այնպիսին է, որ հակառակորդը ներ զինվորների զոհվելու փաստից չի ուրախանում, դա նրա արդյունավետ աշխատանք է, եթե մերոն վիրավորվում են... Ինեւ, 2017-ին Արդբջանի ԶՈՒ-ն ունեցել է 59 զինծառայողի կորուս: Ուշագրավ է, որ աղբեցանական ԶԼՄ-ները անցյալ տարվա իրենց կորուսների մասին չեն ՏԵԼԵԿԱՏՎԵԼ, ինչը փաստորեն, չի նշանակում, որ մենք այդ մասին չգիտենք:

ՆԱԽՐ ՅԱՆ

ՄԵՐ ՏԱՅԻ ԽԵՂՈՒՍԱԴԵԼԿՐԱՅԱՆ ԱՅՆԱՌԻ
ՏՈՆԵՐԻՆ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆԱ ՈՒ ԾԱԳՔԻ ՇՊՈՎ Է
ՏԱԼԻՍ, ԹԵ ԻՆՉ ԵԲ ԱՐԵԼ ՆԱԽՈՐԴ ՏԱՐՈՒՄ,
ԻՆՉԵՐԵՍ ԵԲ ԱՄՐԵԼ, ԻՆՉԻ ԵԲ ՀԱՍԵԼ ՈՒ
ԻՆՉԻԳ ԻԵՏ ՄՆԱՑԵԼ. Կարձ ասած՝ անա-
նորյա հաղորդումները մեր կյանքի հաճ-
րագուման ու լակմուսի թուղթն են: ԴԵ-
ՌՈՒՍԱԴԵԼԿՐԱՅՆ մեր ներաշխարհը, ինտ-
լեկտը, ճաշակը, կյանքի դիմաճիկան ար-
տացոլող հայելին է: Որդես կանոն՝ հե-
ռուսարներությունների մեծ մասի դե-
կավարներն Ամանորի տոների համար
կազմում են, այսպես կոչված, հումորա-
յին, ժամանցային ծրագրեր: Ժողովրդին
ծիծադիցնելու, տամարդություն բարձ-
րացնելու ձգտումով՝ նրանի հանրագու-
մարի են քերում իրենց արխիվում եղած-
չեղածը. միայն թե իրենց ալիքի կոճակը
սեղնվի: Այդ նրավագում արդարաց-
ված է ամեն բան՝ էլ իին ու նոր հաղոր-
դումներ ու համերգներ, էլ ժամկետանց
կինոներ ու խուսուշ էֆեկտով ըուներ:
Տասնյակից ավելի ալիքներ ունեն, բայց
մեծ մասամբ նույն ծեռագրով, նույն ո-
ճով ու ճաշակով, նույն դեմքերով ու ա-
նուններով:

Ժամանակվա կարկառուն դեմքերին: Ու «Չարմի» օրինակը դարձավ Վարակիչ օրինակը դարձավ օրինաշափություն հետազայի հաճար: «Մեր բակի» հետինակներն էլ էին զարմացած ու հիասքափված. անգամ արտահայտվեցին այդ մասին, թե իրենց ցանկացել են ծաղրել ու մանադատել 90-ականների մեր կյանքի ցածրորակ երեւլյթներն ու անձանց: Բայց այդ ձեւաչափն ու մոտեցումը, չենք կարող ասել, թե անկախ «Չարմի» կամ թից ու ցանկությունից, դարձավ ճաշակը թելադրող, ծանրակշիռ ազդեցություն ունեցավ ժողովրդի ու հաւաքաղես երիտասարդների վրա:

Իսկ այդ տարիներին եկեմ հիշեն, թե
ինչ վիճակում էր Շույն ժողովուրդն ու Ե-
րիսաւարդությունը. Ինչիրային անջա-
տումներ, սոցիալական, հոգեբանական
ճնշող իրավիճակ, կենցաղային նվա-
զագույն դայնաների, արվեսի, հե-
ռուսատեսության հետ դրվագն-ինչ հա-
ղորդակցության բացակայություն: Ու
այս համայնապատկերում, երբ Արամա-
յիս Սահակյանի «Ոզնի» թերթը բազ-
մարնակարան ժեմում տնից տում էր
անցնում, թե ինչ է նարդիկ մի ժիշ թեթ-
ևացնեն իրենց ծանր օրվա մի խանչ վայր-
կյանը, մի ժիշ ծիծաղեն ու լիցքաբափ-

սին մեր դասական դատկերացումներ ու իրենի դարձան դասականներ: Նրացից հետո Եկածներն իրենց ցածրածուակությանք այնպէս գերազանցեցին նրանց, որ սրանց կողմին նրանի արդի խսկալես դասական հաճարվեցին սկսեցին վաստակավորների կոչումներ ստանալ: Արամ Ասատարյանի կյանքը կարծ տեսեց, թե չէ նա հիմա ժողովրդական էր սացել: Ցավալի է, բայց անհետ թելի: «Մեր բակը» դարձավ նշանող, չսկիանից, որից սկսվեց այն, ինչի ծեռական ենք ընկել, ինչից որիշում չկա, իչք մետասազմներ է սկել:

Եր չիկները դարձան երկրիս ռազմավարական նշանակության ոլորտների ղեկավարներ ու ամեն հնչին թեթև նայելու հոգեքանությանը սկսեցին վճռել կարեւոր նշանակության հարցեր, այդ ժամանակ էլ հենց դուք ձեր ամենակարողի անարգել թույլտվությունն սասցաք: Եր դետական կոչումներ ստամալը դարձակ խանութից յոգուրտ առնելու ղետ մի բան, բնական է, տամարանական հաջորդ հայլը դեմք է լիներ ռարիսի առաջ հեռուստաեթերում կանաչ լուս վառելը: Համարդետության նախազակին, բարձրասիրան մյուս անձանց ննանակելը դարձել է ընդունելության բննություն: Խոսի հանգը, ժեստեր, ինտոնացիան հաջողվեց ննանակել, ուրեմն կդառնաս դահանջված արժիս: Այս, այս, ոչ ավել, ոչ դակաս՝ արժիս: Այդիս են իրենի իրենց մասին խոսում շուրջիզենսի ներկայացուցիչները: Բայց իրականում նրան մեղավոր չեն, նրանց համար նղասաւոր դայմաններ են ստեղծվում, նրանց գործունեությունը խախուսպում է բարձր աշյամներից, իրենի էլ իրենց զգում են հնչող ձուկը ջրում: Պետական տոնակարգություն լինի, թե համերգ, ովքի՞ր են ելույթ ունենում, ծաղկացնում: հենց նրանք:

Ընկերներիցս մեզը բոլորովին թարմ մի դեմք լամաց: Նոր տարին անց է կացրել Թթիլիսիում: Այնտեղի բարձրակարգ ռեստորաններից մեկում հատուկ վերաբերուն են ցույց սպել հայ հաճախորդների նկատմամբ՝ հայտարարելով, թե նրանց դասվին հնչեցնում են հայկական երգ: Ռեստորանի հայ հաճախորդները խիստ ցույց են վրացիների ժեստից ու անհամբերությամբ սրբածել, թե հայկական ինչ երգ է հնչելու: Ու հնչել է... Սովորակցի Յայկոյի «Մի գնա, գնա»-ն: Սա միակ դեմքը չէ. անգամ հեռավոր Մարոկկոյում հայ երաժշտական ժանաչում ու չափում են հենց Սովորակցի Յայկոյի այդ երգով: Օրինակները ցցուն են ու ցավուն: Ի դեռ, այս Նոր տարուն մեր հեռուստաընկերությունները մեծ խանջավառությամբ ցուցարեցին նաև վրացի Սոսոն Պավլիաչևիլու ու Դարոյի համերգները: Քետաֆրքական է, վրացական ո՞ր մի հեռուստաընկերությունն է Ամանորին ցուցադրել հայ որեւէ, ճանավանդ ուսիսի երգչի ելույթ:

Ամեն ինչ վերելից է զայխ, այսինքն՝ «վերեներից»: Ինչ վերաբերնունի՞ն որ ունեն «վերեները» մեր մշակույթի ու նշակալույթը ստառողների մկանմաճը, նոյն վերաբերնունի՞նը որդեգրում են «ներեւուները»: 2018-ին մշակույթի եւ կրթության, գիտության ոլորտների համապատասխան կրասվելու են: Ինչողև ձեւակերպված է դետական փաստաթղթում, մշակութային ծառայություններին այս տարի կիահակացվի 13. 564. 8 մլն. դրամ՝ 2017-ի 13.995.3-ի փոխարեն: Մշակութային արժեթիվ վերականգնման ու դադարական համար կտրամադրվի 395. 8 մլն. դրամ՝ նախորդ տարվա 405.9 մլն-ի

«ՄԵՐ ՄԱՅԼԿՈԹՅԱՆ ՏԱՎԱԳՈ» ՓԻԼԻ ՍԻՐԱՆՈՒԾԻ ասած. «ՏԵԱՆԻՍ ԿԵՂՄԻ՞ մէ օրդն, օր.... մի նախարար ձեռքը սեղանին խիի ու ասի՝ ես այստես աշխատել չեմ ուզում: Մշակույթի ու կրթության բյուջեն կրասելով՝ դուք ձեր չկարեւորված ու անտարեր վերաբերմունքն եք ընդգծում հայրենի մշակույթի ու կրթության հանդեպ: Խսկ եք ես՝ որդես նախարար համաձայնեմ կրասված բյուջեի փաստի հետ, կնանակի իմ վերաբերմունքն էլ է անկարեւոր ու անտարեր իմ հսկ ղեկավարած ոլորտի նկատմանը: Ուստի՝ սեւով սղիտակի վրա գրում եմ՝ ՀՐԱԺԱՐՎՈՒՄ ԵՄու հեռանում»:

Տեսնիս կեղնի՞ մէ օրըմ, օր...

Տեսնիսկա կենսի՞ մեջ օրըմ, օր..

ԿԵՆ, հանկարծ ու՝ «Մեր բակը»: Բնական է, որ այն մեծ արձագանի գտավույնի ծանրության տակ կփած ժողովրդի շրջանում: Իհարկե, լորդ արվեստագետները դեռ այն ժամանակ զգացին, որ այդ անմեր թվացող բակային լիամետրաժամանակի վահովակը հետո վասնգավոր է դառնալու, կանխատեսեցին, որ ցածրութակ հումորն ու սրանությունները մեր ժամանակներում թեւավոր խոսքեր են դարնալու, իսկ կերպարները՝ մեր ժամանակների հերոսներ, որոնց ձգտելու հմանվել մի ամրող ազգ: Լավ, եթե այս հոդեւսն չինեթ, գոնե մի ամրող ազգ կենաց, հաևկան երիտասարդ ու նոր սերունդը: «Մեր բակի» ճասնակիցները դեմք է երախտապարտ լինեն այդ բակի մասին առաջին աշխարհական պատմությունը:

նախագծի հեղինակներին, որպիտեսության դրանից հետո սկսվեց նրանց լյամփի հանրահռչակ ու արգասարեր շրջանը, որը շարունակվում է ցայսօր: «ՄԵՐ բակից» հետո Արամ Ասարյանն ու Թաթան դարձան ամրագրված ու հաստագրված անուններ եթերում: Եվ ոչ միայն նրանք: Նրանց հետ նաև՝ Առն Ղազարյանն ու Զառա Արամյանը, Լալա Մնացականյանն ու Յան Թոխարյանը, Յայկո-Սկոն, իսկ -ի տղերը՝ որդես նորանկախան Յայաստանի նոր եթերաշրջանի կենտրոնական հայությունը, գրավեցին ամբողջ հետուատեսությունը, հետագայում եւ՝ բաղաբական դաշտը: Մարտնչող անճառակությունը, կիսագրագետ, ծանծաղ հումորը ու հումորիստները հեռուատեկրաններից մտան մեր սները, մեր կյանք, փոխեցին հումորի ու հումորիստի, կինոյի ու կինոարվեստի, դերասանի ու դերասանական արվեստի, եղի ու երգարվեստի մա-

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳԱՅԱՆ

۱۰۷

Երեմն լույս են տեսնում աշխատություններ, որոնք ծավալուն ու էջաւաս են լինում, սակայն ասելինով ոչ այնան հարուստ: Լինում է նաև հակառակը՝ էջերովիչ են լինում, գիրքն էլ՝ ընդամենը գրիպս, սակայն ասելինով ու թարմությամբ այնան հարուստ ու տարղունակ, որ հաճելիորեն զարմացնում են: Ասվածն անրող-ջությամբ վերաբերում է մերօյա ժաշան ու արդյունավետ աշխատող դասմաբաններից **Արարած Հակոբյանի** վերջերական լույս տեսած Ծիհարիկ, բայց ասելինով ու բարձրացրած հարցերով հարուստ «1937 թվականը Հայաստանում: Զննական դիտարկումներ բաղադրական բռնածնումների 80-ամյա տարելիցի առիթով» մենագրությանը:

«Սուլք»-ից, տասներեք բաժիններից եւ «Ամփոփում»-ից բաղկացած 92 էջանց սույն ուսումնասիրության մեջ գնության են առնված 1937 թվականին ինչպես ողջ Խորհրդային Սիոնթյունում, այնուես էլ այդ միության բաղկացուցիչ մաս կազմող ՀԽՍԴ-ում ծայր առած մեծամասշտաբ բռնաճնումների (քորեսայ) կործանարար ալիքը, դրանց առաջացման դաշնամարդաբական եւ գաղափարական ակունքներն ու հիմքերը, իրականացման մեթոդաբանությունը, ԽՍԴՅ առաջնորդ Ի. Սասինի մեղավորության ասիժճանը, հասարակ բաղաքացիների ընկալումները, վախի ու ճամանությունների մթնոլորտը, բազմաթիվ կետը ու հնարուի մեղադրանքները, ցուցմունքներ կորցելու անմարդկային մեթոդները, Եղակների գրեծումներությունը եւ այլ բազմաթիվ ցայսօր լուսաբանման կարիք ունեցող հարցեր:

Առաջին՝ «ՐՎ է մեղավորը» իմ կարծի-
նով ամենակարեւոր հարց-վերնագիրը
կրող բաժնում հեղինակն ամբողջու-
թյամբ խորամուս լինելով ժամանակի ու
խնդրի եռթյան մեջ՝ նախ հերքում է խոր-
հրդային դասմագիտությունից փոխանց-
ված այն դմոդումը, թե այդ բռնաճնշում-
ների խաղաքանությունը «զուտ հոսքի Սաալինի գործունեության հետևանք է»:
(Էջ 5): Հեղինակը ժեօնում է, որ ռեմբե-
սիաների, սոցիալիզմի ու կոմունիզմի
տևականներին ու խաղաքանությանը
ընդդիմացողներին վերացնելու կուրսը
բխում էր «մարք-լենինյան ուսմունքից,
որա կրող Բոլեւիլյան կոսակցության
գաղափարական, ծրագրային հիմնադր-
ությներից ու կենտրանացված կիսա-
ռազմականացված կանոնադրական
հիմնառությներից» (Էջ 5):

Այդ բռնածնությունների ստավիճակն ուղարկված է սուսկ դայ-մանականորեն՝ այն իմաստով, որ այդ գանձկածային բռնությունները տեղի են ունեցել հիմնականում նրա ղեկավար-ման 30 տարիների ընթացքում։ Ցույց տա-լով, որ բոլեւելիկներն իշխանության գա-լու առաջին խկ դահից որդեգրեցին դրուեարիասի դիկտատորայի հիմնադ-րույթը եւ աստիճանաբար այն դարձին հ-րականություն։ Քենինակը դարձարա-

նուն է, որ այդ դիկտատուրան ասիհճասաբար յուրացրեց կուսակցության Վերնախավը (Ելիսամ), իսկ այնուհետեւ՝ նրա առաջնորդ՝ Սամինը: Գործիչ, որն առաջնորդվում էր «հեղափոխական բարոյականությամբ», որն ինքնին ենթադրում էր ամենից առաջ ուժի գործադրում եւ բռնություն: Քեզինակը մնարում է, որ այդ գործընթացը դայմանավորված չէր Սամինի ամձնու ու նրա ճարդկային որակներով եւ օւսումն է, որ նրա փոխարեն ով էր դառնար առաջնորդ՝ նույն կերպ էր վարչելու: Իհարկե, ասվածի մեջ ճշմարտություն կա, սակայն ճշմարիս է նաեւ այն, որ ուժեղ անհասները շատ մեծ դերականարություն են ունենում դասմությունը կերտելու գործում: Այսուես որ հեղինակի այս միանալանակ մղմանը վերաբերում ենի վերաբահումով:

Իսկ այս հարցին, թե ինչու հենց Ստալինի դեկապարնան շրջանում ննան մեծ ծավալներ ընդունեցին բռնաճնումները, հեղինակը տախու է «սրոյզ» դասախան. «Նրա դեկապարնան շրջանը համընկավ սոցիալիզմի արագներաց կառուցման կուսակցության ծրագրի հետ»:

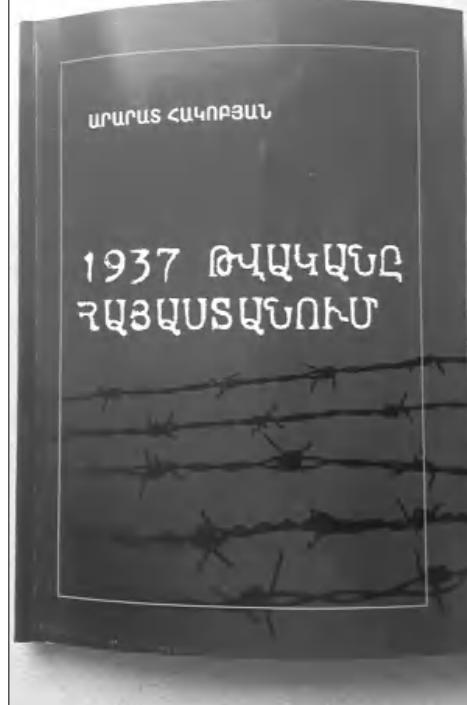
Դիրքեսոր Ա. Կակորյանը հետարրական դիմումներ ու եզրահանգրումներ կատարում աշխատության երրորդ՝ «Հիմնահարցի դատագործությունը եւ հասարակական ընկալումները» աղբյուրագիր տական հարուս հեմիով գրված բաժնում Վկայակութելով մեծ թվով արխիվային և փաստագրական ցյութեր, ինչպես նաև բազմաթիվ հայրենի ու օսար հետազոտողների աշխատություններ՝ հեղինակը 1960-80-ական թվականները իիմնախոնդի տեսանկյունից բնութագրելով նորացնության, 1990-ականները՝ ամբողջամատության վերացման տարիներ, նույն է, ուներ օրերում նկատելի է խորհրդային անցյալի փառաբաննան, «խորհրդային երանելի ժամանակներին», անգամ սահմանային «կարգուկանոնին» վերադարձի ձգտելու» վաճառքավոր տեմրենց եւ ոչ դաշտական ավելորդ գործավորություն՝ հանկարծ «չնեղացնեն հայ ժողովրդի անվանգործյան միակ երաշխավորին» (Եղանակ 23-24-25):

«Կախի մթնոլորտը եւ մատնությունների մեխանիզմը» բաժնում հեղինակը դարձարանելով ժամանակին տարածված

Կերպով բացահայտու է այդ թռնածուումներն իրականացնելու դաժան մեթոդներն ու ձեւերը:

Դիմումը Ա. Կանդիբյանը ցայսօր փառակարույց մեծ թվով հարցերի է փորձել դատասխանել «Բռնաճնշումների Ենթակա մարդկանց ձերբակալությունների խմբավաճակների (լիմիտի) ղլանավորման նախկին» բաժնում: Նա իրավացիորեն նույնէ, որ «զավեցի հասնող դրսեւորումներ էին», երբ Կենտրոնից լիմիտավորված առաջադրանք էր իշեցվում որեւէ տարածաշրջանի համար, թէ որքան մարդ դեմք է ձերբակալվեր եւ թէ դրանցից բանիսը մետք է օնորակահարմենին: Այսպես,

Ծավալով փnfr, ասելիfnով հարուս աշխատություն

(էջ 7), որը Ենթադրում էր բոլոր «դասակարգային թօնամական տարրերի» արագ վերացում:

Անդրադասնալով հետավիճյան ժ-ը ջանին, հեղինակն իրավացիորեն նօւած է, որ վախի գործոնը հետազայում էր դադարանվեց, իսկ հետադարձումները դարձան ավելի հողարկված: Իրականությունն այն է, որ ԽՄԿ 20-րդ համագումարում անձի դաշտամունքը բնադրապետ կիսատ-դրաս, ամեն բացասականը վերագրվեց Սովորինի անձին, որով փորձարվեց փրկել կուսակցության հեղինակությունը: Դեղինակի դնդմանը, սակայն, կուսակցության ամբողջ վերնախավն անվերադահորեն ուզի «դաշտախանակավոր»:

«Թաղաժական բռնությունների առաջացման դաշնահաղաժական ակունքներ»:

այն թյուր տեսակետը, թե իր Ստալինը տեսակ չի եղել նման բռնածնություններին միանալով գրում է. «Սա այդ մասին բազ տեսյակ է» (Էջ 29): Իսկ թե ինչու են ինչողեն էին տեսի ումենում այդ դաժան նույթունները, հեղինակը դաշտառաբանում է այն իրողությամբ, որ խորհրդային իրավակարգի համար ավելի առաջնայիշ է եղել «սոցիալիստական սեփականության դահլյանությունը», իսկ մարդու անձի, անհաք դեմ ունձգությունը՝ Երկրորդային» (Էջ 30): Այդ բանի հետևանքում է դասակարգային թշնամու դեմ հայտարարված անզիջում դպյակի ընթացքուավերից-Վար ձեւավորվեց վախի ու անվասի տահության մթնոլորտ: «Սարդիկ,-գրում է հեղինակը,- իրենց արած-չարածի, արարմերի ու գործերի համար մասնել են իրար, բանզի հասարակական-ֆաղաբական մթնոլորտն էր այդդիմին»(Էջ33):

Հեղինակին հատուկ մանրանասն դաշտառաբանված հիմնադրույթներու եւ դաշտառահետեւանիային կաղերի բացահայտումներով «Ձերքակալությունների եւ նեղադրանք ներկայացնելու «հիմները» եւ ներդրաբանությունը» բաժնուած ներկայացված են բաղաբական ենթատեսուով մարդկանց ձերքակալելու, հարցագործության մեջ նեղադրանք ներկայացնելու ամենատարածված ներդրմերը։ Ցույց են տրված, որ դրանց հետևում մշտադեպ կանգնած է եղել «Կարմիր միախարե» եւ «Ուսասանի դիկտատոր» Իռուսիֆ Սալինը (էջ 38):

Մեծավանակ թեական գործերի եւ այ աղբյուրների ուսումնասիրության արդյուն բում հեղինակը եղակացնում է, որ ամեն նատարածված մեղադրանն այն էր, թե կուսակցական-դեւական որոշ գործիչներ դասկանել են «հեղափոխական աջ-ընդցութական, ազգայնական խմբին կամ կազմակերպությանը» (էջ 39) եւ նույն, թե ինչպես մի շարք դեւական ու մշակութային գործիչներ զոհ գնացին այդ հինարովի մեղադրանների դաշտարկում:

«Հատվածականության գործոնը բռնածումներում» բաժնում հեղինակը եւսում է այն կարեւոր իրողությունը, որ դրանի հատվածական էին եւ նույն ուժգությամբ չեն կիրառվել ԽՄԴՄ-ի բոլոր մասերում: «Հարցաքննությունների շարժնթացը եւ արձանագրությունների նմանությունը», «Ցուցմուններ կորզելու եղանակները», «Դատավարություն անցկացնող դատական այսանների եւ մի քանի բնորոշ դատավարությունների մասին» բաժիններում հեղինակը խորազնի է:

փոխարեն ձերբակալվել է 3153 մարդ, որից գնդակահարվել է 1390-ը, իսկ մնացածն աբուրվել են» (էջ 65): Իսկապես, տիտուր ու ցավակի զավեց:

Հաջորդ՝ «Սկատառումներ Ա. Ամասունու գործի վերաբերյալ», «Մի դրվագ Արրահամ Գյովիսանդանյանի եղբոր դատական գործից» եւ «Մի բանի իհաւակումներ ՂևՍՇ ՆԳԺԿ-ի Եռյակի դատավարությունների մասին» քաժիններում հեղինակը նաև ավոր գործերի օրինակներով պատճեն համոզիչ ու հիմնավոր է դարձնում իր ասելիքը, ցույց տալիս, որ այդ բռնաձնումները իրավական տեսակետից վավերացվել են հատուկ այդ նղատակով ստեղծված դատարանները՝ Եռյակները։ Դրանց դատական նիստերը տեսել են մի բանի բոլոր, իսկ դատավարների ճնշող նեծամասնությունը եղել է զնդակահարություն։ Ինընին խոսուն փաստ, որ այդ նիստերը ծեւական բնույթ են կրել եւ սոսկ կատարվել է իշխանությունների հատուկ դատավոր։ Այլապես մեկ նիստում «լսել 124 նարդկանց լինել-չլինելու հարցը վճռող գործեր» (էջ 77-78) կամ «միայն նոյեմբեր ամսին 644 մեղադրյալից 434-ին դատապարտել գնդակահարության» (էջ 79) (աշխատանքում վկայակոչված են մեծ թվով նաև այլ օրինակներ) ուղղակի կրկնակի զավեց եր եւ ուրիշ ոչինչ։ Քեղինակը ցավով է արձանագրում, որ որդես անվտահելիներ հետադրմանների էին ենթակալվում նաև դատապարտվածների հարազարդաբանները։

Աշխատության «Ամփոփում»-ում ի մի են բերված ուսումնասիրության աղյումները եւ կատարված են բավական համոզիչ եւ օպտագործված եղանակում:

Առաջնահամար պատմութեան առաջնահամար

Թե ինչպես Աղամ Գարլանյանը (Kaplanian) նորագույն տեխնոլոգիաների միջոցով հասնում է առեւրական հաջողություններ՝

Ավանդաբահ ընտանիքներում հաճախ հանդիպող ավագ եւ նոր սերունդների միջեւ ծավալվող մասնագիտության ընտրության վիճաբանությունները չեն ցցանցել նաեւ Գարլանյանների ընտանիքին: 1970-ական թվականներին հասակ առնելով Դալեղում՝ Աղամը դայլիքարել է գերդաստանի առաջին քժիշւը դառնալու ծնողների ակնկալությունների դեմ եւ հետեւնով ֆիզիկայի հանդեռ ցուցաբերած իր բուժն կրիին, ընտել ծնողների բնութագրմանը անհեռանկար եւ ոչ շահութագրել մի ասպարեզ, որը գործ ուներ բնության երեւույթների ընդհանուր օրինաչափությունների, բացաձակ տարածության եւ ժամանակի հարցերի ուսումնասիրությունների հետ:

«Toshiba» եւ «Apple» ընկերություններին: Այդ արտադրանների մեջ էին «Apple-iPod-ի» առաջին սերնդի մեջ օգտագործված 3 միկրոչիփերը: Տարիների ընթացքում հայկական մասնաճյուղը

առաջնակարգ տեղ գրադեցրեց վիրաժ-
լոցիին արտադրանքների ոլորտում, եւ
Գաբրիանը կարողացավ համոզել
«Սինոռուսիս» նման այլ ընկերություն-
ներ՝ գործունեություն ծավալելու Դա-
յաստանում: «Կարծում եմ կարենոր դեր
եմ խաղացել ստեղծելու, հիմնելու մի ո-
լորտ, որը 15-20 տարուց փորձիկ «Սին-

կոն վալի» (Silicon Valley) է դարձնալու Հայաստանում, լայն հնարավորություն-ներ բացելով ինչպես հայերի, այնպես էլ

տարածաշաղանային այլ ժողովուրդների՝ իրանցիների, սիրիացիների, ռուսների համար», նույն է Աղամ Գաբրիելյանը։ Գլորալ տնտեսական զարգացմանը խթանելուն առջնություն նա ավելի շատ ժամանակ եւ ֆինանսական օգնություն է սկսել համար հայկական համայնքին։ 2015-ին պիտի առաջնորդ է Սահ Ֆրանչեսկոյի ծովածոցային ցջանի Ֆեղաստանության հարյուրամյակի հանձնախումբը, նոյասել հազարավոր դրամաների հանգանակությանը և միջոցառումների կազմակերպմանը։ Այնուհետեւ դարձել է Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի հոգաբարձումների խորհրդի անդամ եւ «զարգացման հանձնախմբի» նախագահը։ Իր կնոյն՝ Ռիտայի հետ հիմնել է կրթաթուուկ 25 սիրիական ուսանողների ուսման վարձքի հոգալու համար։

Երախտաղաց լինելու զգացունը հատուկ է նրան: «Դաշողություններիս համար դարսական են ՔԸԸՄ-ին», հիշում է նա այն օրերը, երբ Դայլական բարեգործական ընդհանուր միությունը կրթառուսակ է հաևացրել իրեն, որդես-

զի հաճախի Նաճարյան-Գյուլբենկյան Ավագիւարմիր: «Այս Ավագիւարմիրը ու հա-

Ճիշտ որոշումներ են եղել», իիշում է Ադամը:

զիր ուղևուածաւ մաս էլ առ լուրեցնել է Եթևանում, հայ ինժեներ-տեխնոլոգների հետ հայկական կոնյակ ընդելիս: Տղավորված իրեն հյուրընկալողների տաղանդով եւ գիտելիքների դաշտով, նա տեղուութեղ որոշել է իր ընկերության նասնաճյուղը բացել Հայաստանում: Տնտեսական ճգնաժամի այդ տարիներին, երբ էլեկտրական հոսանքի խափանումները նշանական բնույթ էին կրում, նա գիտակցում էր, որ գործի ընդունելով խիզախող մասնագետների, նեցուկ էր կանգնելու բազմաթիվ ընտանիքների: Բայց նրա մստով չէր կարող անցնել, որ իր որոշումն այդքան արագ ցանկալի արդյուններ էր տալու եւ հայ ինժեներների իր թիմն այնպիսի քարձորակ արտադրաններ էր բողարկելու, որ հնարավոր լիներ դրանք վաճառել

Նամակ խմբագրությանը

Երևաղեմում տիրող իրավիճակին նվիրված բնարկումը, որը կազմակերպվել է

ՆԱԿ-ի կողմից, անցյալ դեկտեմբերին, չափազանց դրվագելի ու ողջունելի փաստ է հայտնաբերվել՝ ուղարկված էլեկտրոնային փոստում:

Անոււտ, սողերիս հեղինակն այնքան միամիտ չէ, որ չհասկանա, թէ լրագրողների ու ավորականների մի խմբի կարծիքը հարց կլուծի, սակայն անտարեր մնալու, առաջ եւս որեւէ լուրջ խնդրի մասին, նախնական կարծիք ունենալու եւ ինչու ոչ, անհրաժեշտության դեպքում, դատական օդակներին մեր կարծիքը հայտնելու դարձավորություն ունեֆ է ունենան:

ԱՐԴՅՈՒՆ ՊԱՇԱՐՅԱՆ

ԹԵՄԵԼԿՈՒՐԱՆԻ «ՀԱՄԲ ԿԱՐԱՎԱՆԵՐԸ»

ECE TEMELKURAI

Անցյալ տարվա վարչութեան մասին գլուխ է բարգմանությամբ լուս տեսել թուրք լրազնու գրեթե դի հեղինակ է Համեմելկուրանի «Դամբակարապետ» (The Time of Mute Swans)

THE TIME OF MUTE SWANS

Վեղը, որի հիմնում Թուրքիայի ժամանակակից կյանքն է դասկերված: Վերնազիրը այլաբանական տատնություն ունի, որի մասին հեղինակը խոսել է Սասաշուտերսի տեխնոլոգիական ինստիտուտում (MIT) կայացած ընորհանդեսի ժամանակ: Ըստ նրա 1980-ի դեմքան հեղաւորացնան դեկապար գեներալ Շենան Եվրենը որոշել է Անկարայում նոր այգի կառուցել եւ արդեն գոյություն ունեցող կարառի այգուց կարաղներ է բերել սկզբ, բայց որդեսզի չկարողանան քոչել իրամայել է անասնաբույժերին վիրահատական միջամտություն կատարել: Ժամանակի ընթացքում նարդիկ կարաղների չքոչելու բնական երեսույթ են համարել եւ մոռացել են իրենց դայլաբարելու, դիմադրելու եւ ստեղծագործելու ունակությունների մասին, մինչեւ 2013 թվականը, երբ անդադառնալով, որ Վերջին երեսում տարիների ընթացքում առաջին անգամ Սիրիից, այնուամենայնիվ, կարաղներ չչելով հասել են Թուրքիա, իրեն էլ թեւեր առնելով կազմակերպել են «ԳեղօՊարկի» աղյուսամբությունը: Այդ աղյուսամբության ժամանակ համալսարանի ուսանողներ փրկել են կարաղներին argoniumfaբեր զագերից, միևնու այնպես ինչպես իր գրի հերոսներն են փրկել կարաղներին 1980-ի դեմքերի ժամանակ:

«Ներկայիս էլ մարդիկ Թուրքիայում մոռացել են 1980-ի դեմքերի մասին, մինչետև հիշելը օգնում է բուժել մի շարֆ սոցիալական հիվանդություններ», ներկ է նա իր խոսքում, ավելացնելով, որ թուրք աշխարհիկ մասնողները, որոնք հետապնդվում են այս օրերին, շատ ավելի լազ են կարողանում դասկերացնել հայ, բուրդ եւ հրեա փոթրամասնությունների վիճակը:

Թեմելկուրանը Անկարայի համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետի ցըսանավարտ է: Որդես լրագրող 1993-ից սկսել է աշխատացել «Զումհուրիեթ» թերթին: Ապա 2000-2009 թթ. դարձել է «Սիլլիեթ» թերթի, իսկ 2009-ից 2012-ը «Հարերուրի» այլ լուսակազիր: Աշխատանքը կորցել է կառավարությանը բննադրատելու հետեւանդում: Դեղնակ է մի շարժ գրեթի, այդ թվում «Deep Mountain: Across the Turkish-Armenian Divide» (Մոլուգ լեռ: Թուրք-հայկական տարակարծությունից այն կողմ) հասորի, որը հրատարակվել է թուրքերն 2008-ին, իսկ անգերեն՝ 2010-ին: Զաղագական թեմայով նրա վերջին գիրքը՝ «Turkey: The Insane and the Melancholy» (Թուրքիա: Խելագարն ու մելամաղնությունը) խորագրով անգերեն է թարգմանվել 2016-ին: Նրա հոդվածները լուս են տեսել «Գարդիանում», «Եյու Յոր Թայմսում» եւ «Լր Սոնդ Դիլլումասիկ» դարբերական-ներում: Արժանացել է մի շարժ այդ թվում ամերիկյան PEN (խաղաղության համար) եւ Թուրքական Զարար-օոլու (Uşfı եւ խոսի պատության համար) մրցանակների:

S.O.

ԱՐԱՄ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

**Քաղաքական վելրուծաբան,
բանախրական գիտությունների
թեկնածու,
հսկագիտության դոցենս**

Արդեն մեկ *swrի* է, ինչ Ղազախստանը երկրագնդի ամենակարեւոր կազմակերպության առանցքային մարմնի՝ ՍՍԿ-ի
Անվտանգության խորհրդի կազմում է: 2018 թ. հունվարին այս երկիրը մեկ անսովուտանձնում է Անվտանգության խորհրդի նախագահի դաշտում, այսինքն՝ հնարավորություն ունի անհրաժեշտության դեղուում հրավիրել արտակարգ նիստեր, բացել ել վարել խորհրդակցություններ: Ավելի դարձ

ԱՌԵՎԵՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Մուկվ

ԻՆՔՆԱՎԵՐԱՐՄԱՆ ՄԱՔԱՐԴՈՒՄՆԵՐՈՒՄ

Օրեւ «Ազգը» խորին անբավականություն էր հայսնել այն կաղակցությամբ, թե ինչու Ռուսաստանում կարելի է արդարացնել իշխանության անփոփխելիությունը, իսկ Հայաստանում՝ ոչ: Մեմ ումիշց ենի դակաս: Մոռավորապես այսպես: Արտահայտելով իմ հարգանքը այս ժեսակետի նկատմամբ, այնուամենայնիվ հարկ են հաճարում որոշակի դատկերացումներ տալ նոյն ճանիքան բռնած երկու կողմերից մեկի նասին, նյուու կողմի դրդումների վերծանման համար աշխատանքը բոլորով մեծարգ խնճագրության վրա: Իսկ համեմատության ամճոնրհակալ գործք բարդեն թերթի ամենագետ ընթերցողների վրա: Գնահատման հիմքը մեկը դիմի ինիշ՝ կողմերից յուրաքանչյուրի ծառայությունները իր ժողովրդի ու տեսության հանդեմ:

Եվ այսպես, ո՞րն է Պուտինի «ինքնավերարտադրման» բազան: Վերիշենք,թե ինչ ժառանգեց այն ժամանակ բոլորին գրեթե անհայտ այդ անձը հարթեցող Ելցինից՝ կործանված էլեկտրոնիկա, սպերի վերածված բանակ, swatբային դատրազմներ Յուսիսային Կովկասում, հուալֆված ու ջարացած ժողովուրդ, ազգային որեւէ գաղափարի բացակայություն, արտագործ, գարւաճն դեկավարության հանդեմ եւ այլն: Եվ ամենախրինը՝ հրեական ֆինանսական օլիգարխիայի խայսայիշ դիկտատուրա:

Պուտինը դեռության ղեկավարի իր կարիերան սկսեց հենց այդ օլիգարքիայի ջախջախումով, դրանով իսկ հիմք դնելով մարդկանց շրջանում իր հեղինակության սկզբնավորմանն ու սրբնած աճին: Այնուհետև վերջ սկեց արդեն համարակալված չչշնչական կամդանիաներին ու արագ մարդարարեց Գրոզնին: Դեռևողականորեն նաև առ նաև սկսեց վերականգնել սնտեսությունը:

Մի կողմ Թողմենի Արխազիան ու Յարավյան Օսիան: Առանց
մեկ կրակոցի Ոտևաստան Վերադարձավ Ղրիմը: Մեծ հաջողու-
թյամբ «Նվաճողական» բարյականություն է Վարում Պուտինը
Արկածական:

Հենց սկզբից Պուտինը սկսեց վերականգնել ու արդիականացնել Ռուսաստանի զինված ուժերը: Բանակի մարտունակության ու տեխնիկական հագեցվածության «բենեֆիսը» տեղի ունեցավ Սիրիայում: Տնտեսական զարգացման նոր սրատեգիական ուղղությունը դարձավ ռազմարդյունաբերական համայնքի աննախադեռ զարգացումը, որն իր նորագույն գերտեխնոլոգիաներով զարկ կհաղորդի էկոնոմիկայի տարբեր ճյուղերին: Օրեւ, օրինակ, Աւելի երկիր խոռոչագույն ռազմարդյունաբերական կոնցենտրացի՝ «Ռուսեկի» 10-ամյակը: Եվ ինչ խնդիր դրվեց նրա առաջ՝ առաջիկա տարիներին նրա արտադրանի կեսը տիտի լինի բաղադրյական նշանակության:

Առնվազն ռազմական ասլարեզուն Ռուսաստանը վերականգնել է հաճախարհային գերտրության կարգավիճակը Եւ նույնիսկ ինքնասիրահարված ամերիկացիները սիդղված են հաշվի նստել նրա հետ:

Արեւմյան դաստիամիջոցները, անուուց, էական վճառ հասցին Ուուսաստամին: Սակայն Պուտինը այդ դարագան օգտագործեց սեփական կարողությունների միջոցով ներնեստական կյանքն աշխուժացնելու համար: Ինչո՞ւ Ամերիկան կարող է իմբ-նարակ լինել, իսկ մենք՝ ոչ, դուտինյան այս ինքնահարցադրումը բնակվ էլ հոեւուրական չէր: Արդեն այս տարի, ասենք, ցորեսի արտադրությունը հաճախարհային ռեկորդ սահմանեց: Պետք լինի, իմբներս տեսնողությաներ կստղծեն:

Նկատի ունենալով ժողովրդական խայտառակ վիճակը, Պուտինը ձեռնարկեց ընտանիքների ամրապնդմանը նյութաբես աջակցելու գործը, ինչն արդեն շուշափելիորեն խթանել է բնակչության աճը Տեմբերու:

Որ ասում են Պուտինը արժանի մրցակից չունի, ճիշ են ասում: Եվ ոչ թե այն դատարով, որ նա ոչնչացնում կամ չեղորհացնում է հավանական անհարականություններին: Պարզաբան իրավի մեծ ու ակնքախ են նրա ծառայությունները երկի առաջընթացի եւ զարգացման մեջ, ինչն էլ հուսադրում է ռուսասանցիներին: Կարող ե՞վ չկասկածել՝ երբ այս մարդը երեսում է հեռուստաեկրամին, ոչ ոք է իրենում ասե՞լ ևսահման պարագաներ:

սրբ, իչ որ չփոխեն ալյուր զամ ասջաւուս աղաքատը:

Ընտրությունների ժամանակ, հավատացե՛, Պուտինի մտքով անգամ չի անցնում 5-10 հազար դրամ, ներռություն՝ ուրիշ առաջարկել չխավոր խավի ներկայացուցիչներին: Առավել եւս՝ Վերմիծելով ու հմիկացորենով լի տողրակներ: Կամ հօգու իրեն օգտագործել պարասի եւեալան ուսերեալ մերեն:

գործել թաղային երեական թափրփուկներին:

Ի դեմ, Պուտինի հեղինակության բարձրացմանը մեծապես նյասուում է նրա հրաղարակային դահվածքը ներվաղարական կյանում: Զի թագնուում գլուխը ավագի մեջ՝ ուրցը կատարվողի նկատմանը կույց ձեւանալու նյատակով: Նա բավկանին բաց ու մաշելի է ամենատարբեր բնույթի միջոցառումների ժամանակ, իսկ նրա ամենամյա տարեվերջաւան, արդեն 13-րդ, հաշվետվական հեռուստահանողիումները բազմաթիվ լրագրումների համար իմբնահաստատման փորձերի հարթակ են: Պուտինը չի վասելուն իւ ժողովրդի եւ այնիօական ուսումների:

խնայութ որ ժողովրդի հետ ասսիջազմա ըփումներից:

Ուսասատանում ասում են՝ եթե դեռության դեկապար վսահություն չի ներշնչում ժողովրդի մեջ, երկիր չի կարող գարգանալ: Այդիս էր Ելցինի ժամանակ: Եթե նկատի ունենամ, որ Պուտինը իր բազմաթիվ ելույթներում երթի տուր չի տալիս իրականությունից կտրված անհարկի գեղեցկախոսություններին, առա նրա ավելի բան 80 տոկոսանոց վարկանիշը կարելի է համարել համոզիչ՝ իրական իիմֆ ինքնավերաբարձրան համար:

Ղազախստանը մեկ ամսով ստանձնել է ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի նախագահի տաւունը

ասած, Դազախստանը հնարա-
վորություն կունենա ՍԱԿ-ի
շարժերում իր ձայնն էլ ավելի
բարձր հնչեցնելու եւ ամենա-
բարձր մակարդակով իր նա-
խաձեռնությունները բարձրա-
ծայնելու համար:

Ղազախստանի նախագահության կենտրոնական հարցը կրտանա Կենտրոնական Ասիայի եւ Աֆղանստանի գծով Անվտանգության խորհրդի կողմից փաստաթղթի ընդունումը (դրա ձեւաչափն առաջմն չի որոշված): Արժե հիշեցնել, որ Ղազախստանն այս տարածաշրջանի առաջին եւ առաջմն միակ երկիրն է, որն արժանացավ ՍԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդում առողջ զբաղեցնելու դասվին: Հասկանալով անբողջ տարասխանաւությունը եւ ստանձնելով կենտրոնաասիական առաջատարի դերը, Ղազախստանն այդ դիրքերից ՄԱԿ-ում առաջ է նղում ոչ թե մեկ երկիր, այլ տարածաշրջանային եւ գլոբալ նախաձեռնություններ:

Կենտրոնական Ասիայում,
ընդունին, հիմնախնդիրների ցու-
ցակը անփոխարինելի կերպով
զիմանակությամ է աֆղանական թե-
մատիկան եւ այն ամենը, ինչո՞ւ
կոչված է կարգավորելու իրավի-
ճակը Աֆղանստանում՝ հակա-
ահարեկչական գործու-
նեությունից մինչեւ մարդասի-
րական ջաներ: Հենց Աֆղանա-
կան ռազմավարության մարդա-
սիրական աստեկին է ուղղված
Դագախստանի հատուկ ուժադրու-
թյունն այն դարագայում, երբ
իրավիճակի նորմալացման
նախկին ներողներն արդեն իսկ
ցուց են սկզել իրենց անարդյուն-
նավետությունը (ռազմական
գործողություններ, որոնք ավար-
շում են կոնյակենայի դարսվո-
ղական հեռացմամբ եւ ասդար-
բահիսական գումարների ան-
վերջ ներարկում Աֆղանստանի
նմունական մեջ, որը երկրում
կոռուպցիայի մենաբարձր մա-
կարդակի դայմաններում
այդպես էլ չի հասնում հասցեա-
սերերին): Արժե իհեել, որ Աֆ-
ղանստանում բաղաբացիկան
դատեազգը շարունակվում է
արդեն համարյա բառասուն տա-
րի: Այդ ընթացքում արդեն ամ-
բողջ սերունդ է մեծացել, որը
չոհս ուրիշ և սաման եւ չի կար-

Կան փորձը, որուակիորեն, արժանի է միջազգային հանրության ուսադրությանը: Եվ Անվանգործյան խորհրդի անդամի դիրքից Ղազախսանը դատեհորդում ունի հրավիրելու ՄԱԿ-ի այլ նաևնակիցների ուսադրությունը հատակադիս աֆղանական ճգնաժամի կարգավորման մարդասիրական տեսանկյան վրա:

սապորման հատուկ Նիմնադրամին:

Ինիշիայլոց՝ կիմայի փոփոխության նախն: Օվկյանոսության կամաց աղբի հսկայական կղզիներ, բարձրացած բունավոր աշխամունքավածք գագերից, ցունամբ ներ եւ երկրաշատեր, որոնք դաշտահոված են ավելի հաճախ, բարձրեւէ՛ այսօր դա արդեն ոչ բահաւարիանործան սպենարք:

Ըստիանուր ահամօքի, 'Դա
զախտան ունի միջազգային
հանրությանը առաջարկելու
բան ՍԱԿ-ի Անվտանգության
խորհրդի ոչ ճշական անդամներից
կարգավիճակում, իրականության
արդիական հիմնախնդիրների լուծ
լուծման եւ ոչ թե առանձին
վերցրած կենտրոնապահական
տարածաշրջանում, այլ աճբողոք
աշխարհում իրավիճակի բարեկար
լավման նպատակով։ Պետք
հուսալ, որ այդ նախաձեռնությունները լսելի, բնարկելի են
օրինարկի և լինելու։

ճիշ է, դժվար է հասկանալ, թե ինչ է նկատի առնվում «այլայիշ գործունեություն» ասելով, եթե բացառենք խռովարաների բացահայտ դաշտանությունը ԱՄՆ-ի, Մեծ Բրիտանիայի, Կորպակի եւ ո-

րոյ են զարգանալ հետևյալ սցենարով։ Նախ եւ առաջ փորձ կարվի փլուզել իրանից մինչեւ Սիցերկրական ծով ձգվող ժիա գոտին։ Այդ նորատակով հարկ կիսնի ամեն գնով վարկաբեկել Թեհրանին, իսկ ժիա ճահիմեղականության կենորոնը տեղափոխել իրավ, որը ժիաների դատական հայրենիքն է։ Իրանում կը նորգծի նրա բազմազգ եւ բազմադաշտանամբ էռույնը, ինչողևս դա արվեց Թուրքիայում, որին դարտադրվեցին արեամյան ժիմի բարեփոխումներ։ Ինչողևս նույն է ռուսաստանցի արեւելագետ Գաբրիելովինը, Իրանում օրեւ ծավալված խռովությունների ժամանակ դրսեւուեցին առանձին էթնիկական խճեր։ Բելուջները՝ Սիստանում եւ Բելուջիստանում, աղբեջանցիները՝ Հարավային Աղրեջանում (Ասրբատակա-

Դամասկոսին տարիներ շարունակ են թարկում էին բաղադրական եւ սնտեսական մեկուսացման՝ պիրիական ճգնաժամ վերածելով տեւական բաղադրահական դաշտազգի: Չնարավի՞ է արյոյն նոյն անել իրանում, հարց է տախս «Ուզմում» գործակալությունը: Սկզբունքուն դա հնարավոր է: Արեւուտքում գործում է խայտաբառ արբետ հակադրանական ընդդիմություն, որից կարելի է ստեղծել ինչ-որ Երևանի կայացուցչական մարմին: Կարող են լինել հայոց գաղտնական գործություններ, որոնք կապահպանության մեջ կատարվում են առաջարկած համապատասխան գործությունների հետ:

Խամենեին Արեւմուտքին Մեղադրեց Խժղջությունների հրահրման մեջ

Իրանում բողոքի ելույթների ժամանակ ԱՄՆ-ին եւ ՍԵԾ Քրիտանիային չհաջողվեց անկարգությունների ալիքի հրահել, հունվարի 9-ին հայտարարել է երկրի գերազույն հոգեւոր առաջնորդ՝ **Ալի Խամենեին**: «Մեր թօնամիները արդեն 40 տարի փորձում են մեզ ոչ-չացնել, բայց միշտ հակահարված են ստանում», ասել է նա Ժամաների Ղում սրբազն բաղադրիչ Բնակիչների առջեւ ունեցած ելույթում:

Խամբեների խոսքերով՝ Իրանի հատուկ ծառայությունները փաստե ունեն, որնց համաձայն բողոքի ելույթները ծրագրվել են ԱՄՆ-ում Եւ Խորայիլում, իսկ փողերը բերվել են Պարսից ծոցին մերձակա մի հարուս երկրից: Նա Երրորդ գործոն է անվանել «Իրանի ժողովորդի մօջախեների» կազմակերպությունը, որը Երկրում համարվում է ահարքեկչական: Յոգեւոր առաջնորդն ասել է, որ դրա ակտիվիտետը վարձված են Եղել խռովություն հրահրելու նոյանակով:

Իր հերթին, Իրանի ղաւովանության նախարար, բրիգադյային գեներալ **Ամիր Խաքամին** Շեհրանում անվտանգության Երկրորդ կոնֆերանսում հայտարարել է, որ Կաշինգտոնը ղատասխանավություն է կրում Արևմյան Ասիայի հիմնական բարությունների համար, ինչպես նաև Արևմուտքի Երկրներին հորդություն է ծիծ ընկալել տարածաշրջանի իրադարձությունները:

Խաթամի խոսերով՝ Իրան աղացուցեց իր դարսածանաշությունը միջուկային հանգործակցության հարցում, մինչեւ ամերիկացիներն աշխարհին ցուց սկեցին, որ իրեն արժանի էն մատահութան:

Ավելի վաղ, Ազգային անվտանգության բարձրագույն խորհրդի բարությանը մեջ մտցնելու համար Այս Համխանին ԱՍՄ-ին, Մեծ Բրիտանիային և Սպառազին Արքային մեջադրել էր Իրանի Աթեփին գործերին միջանցելու մեջ: ՄԱԿ-ում ԱՍՄ-ի մշտական ներկայացուցիչ Գոլամալի Խուսերուն համաշխարհային կազմակերպությանը հղած բողոքագրում ԱՍՄ-ին դաշտում աղասիական միջանցելու համար աղասիական միջանցություն կատարելու եւ անկարգություններ հրահրելու մեջ:

Հունվարի 6-ին ՄԱԿ-ում ԱՄՆ-ի մօտական ներկայացուցիչ **Նիկի Շեյլին** իրանին ղաւոննաղես նախազգուշացրեց, որ ԱՄՆ-ը հետեւելու է, թե այդ երկիրն ինչպես է արձագանքում հակակառավարական ցուցերին:

ԱԱՍ դեմքանուայր ՌԵԲՈ ԹԻՎԱ-
ՏՈՆՔ հայտարարէ է, որ Միացյալ Նա-
հանգները հանդիս է զայխ Իրանում
իշխանակիոնության օգտին: Նաև
խոսենք՝ բողոքի ցուցերը դայնա-
նավորված են իշխանությունների նա-
խահարձակ վարժագծից մարդկանց

Աշխարհի լրատվամիջոցները իրանցիների բողոքի ցույցերը համարում են 2009-ից ի վեր ամենամասշտաբայինը: Հոլնվարի 3-ին հվալական հեղափոխության դահաղանների կորուսի հրամանաւար **Սոհամնադ Ալի Զաֆարին** հայտարարեց բողոքի ելութերի ճնշման մասին:

Խորվություն Իրանում. սիրիական սցենարի կրկնության փո՞ք

ԱՄԵՐ «կօզնի բողոքավոր ցուցարարներին, երբ ժամանակը գա»

Առաջին համակարգը՝ կոչվելով Հայաստանի Հանրապետություն, հայտաձևվեց 1918 թվականի մայիսի 28-ին:

Ոտևաստանցի փորձագետ ժարկովս-
կին հավանական է համարում հակա-
րանական կոալիցիայի ստեղծումը, որի
մասին իրենց վերջին հանդիման ժա-
մանակ խոսեցին Արաբական ղետու-
թյունների լիգայի ղեկավարները։ Նրա-
կարծիով հակարանական կոալիցիայի
կայացման դեմքում կտրուկ կրարդանա-
իրավիճակը ոչ միայն Սերձավոր Արեւել-
իում, այլև Կենտրոնական Ասիայում։ Դա
նաև կրարդացնի Սիրիայում բաղադր-
կան հաշտեցման գործընթացը։ Ըստ ո-
րում, Ոտևաստանի համար բավական
դժվար կլինի միջամտել, եթե Սիրիայում
եւ Իրաֆում Երկրորդ անգամ, իսկ Իրանում
առաջին անգամ ծավալվեն բաղադր-
ցիական կրիպտեր։

ԱՍՍ-ը առաջարկեց Իրանի հարցով անցկացնել ՄԱԿ-ի Ախ հատուկ միս: Ի սկզբանե կարեի Եր Ենթադրել, որ հակադրանական բանաձեփի առաջարրումը կշռափակվի Ռուսաստանի, նաև Չինաստանի կողմից: Այդեւ էլ եղավ: ԱՍՍ-ը դա լսվ էր հասկանում, բայց այդ ժային դիմում էր Իրանի դիմութիրին միջազգային նշանակալիություն հաղորդելու նորատակով:

Պատմական Վաշինգտոնը ավելի
վաղ փորձել էր դուրս գալ Իրանի միջուռ-
կային ծագրին վերաբերող վեցակողմ
ույանանագրից, իսկ իհմա փորձում է Ի-
րանի դեկավարությանը մեղադրել ժո-
ղովրդավարության եւ այլախոհության
ճնշման մեջ, որմեսզի այդ դիրքերից ճն-
շում գրծադրի իր դաշնակիցների վրա:
ՍԱԿ-ում ԱՄՆ-ի ճշական ներկայացու-
ցիչ Նիկի Շեյլին հայտարարել է Իրանում
սիրիական սցենարի զարգացման հնա-
րավորության ճամփին եւ կոչ է արել դա-
թում համար:

բարին: Ուստի ԱՄՆ-ը եւ Իւրայելը առաջման ստիլված են բավարարվել խոռվարաների աջակցություն ցուցաբերելու եւ հայտարարություններ ամելով՝ չհաճախ ձակվելով անմիջական ներխուժման փորձ ձեռնարկել: Նրանք կարող են նաև աշխուժացնել անջատական էթնիկական խմբավորումների գործունեությունները:

«Ուզոնում» գործակալությունը բննության է առնում իրադարձությունների զարգացման մի խանի սցենար: Ուստահանում ու թուրքիան, որը են իրանի գործընկերներ, աշխագրգրված չեն իրափրության աղակայունացմամբ: Դրա հետեւ մեկտեղ ստեղծվում է այնպիսի ժողովություն, որ եթե իրանում եւ դրա ռուրջութեակայիս միհումները դահղամնեն, ապա իրանը Մոսկվային կարող է խնդրել իր աշաքինում տեղաբաշխել Ուսականոյակի եղբայրական ուժեր: Այդ գործելապահնարավոր է միայն ռազմական խնդիրների ծագման դեմքում: Այդուհանդեռձ, դա խիստ անցանկայի հեռանկար է: Նման հեռանկար նկատի ունի նաև ԱՄՆ-ը, որը ինչպես գրում է Stratfor ամերիկյան հետազոտական կենտրոնը, իրանի հետ մշտական աշխատավայրության մասին աղողական իրադարձության մասին:

Թուրքիայի նախագահ Էրդղանը իրանցի դաշտունակից Ռոհանիի հետ հեռախոսազրույցի ժամանակ վերջինին հորդորել է անսալ ժողովրդի ձայնին միաժամանակ ներկով, որ այդ ամենը իրանի ներկին գործն է եւ որ արտաքին միջամտությունն ամբովյարելի է: Էրդղանը ընդգծել է Սիրիայի, ինչպես նաև ներկին խռովության դաշտառով Արեւնության ճանումներին ենթարկված Թուրքիայի ընդիմանությունն Իրանի հետ: Նա խոսացել է Անկարայի լիակատար աջակցությունը Թեհրանին:

88

Ազգական պահպան

Թիվ 1(361)
12 ՀՈՒՆՎԱՐ
2018

Քրիստոնեական Պուռական

Industry

Հակոբ Պարոնյանի «Մեծա-
դաշտիվ մուրացկանների» բնա-
կանացմանը Սուլողությանի
քայլածը ծանոթ է դեռ իր սկզբ-
նավորնան ժամանակներից։
Մեծ երգիծաբանի գործին առա-
ջինն անդրադարձել էր **Ոութեն**
Սիմոնովը, որն իր բնադրու-
թյան գաղափարը բնորութել եր-
եհետևյալ կերպ՝ «Մեզ հաճար
դիեսի գործողությունը կատար-
վում է ներկայում։ Այսօրվա նե-
ծաղափակվ մուրացկաններն ա-
մեն տեսակի բախտախնդիր ու-
ժինարար աշխատանիք անըն-
դունակներն են, որ հիմա էլ ժա-
մերով նստում են Պոլսի, Փարի-
զի կաֆեներում, թեթև աշխա-
տանիք ուսալու կամ անՎերադարձ
փոխառումներ անելու հույսով։
Նրանի շատ բան կտային, եթե
Պոլսի կաֆեներից մեկում հան-
դիմեին նի օր Արիստոր աղային
նման հարուս աղոււների։ Ահա
այս է եղել մեր իդիոլոգիական
իմնական մոտեցումը «Մեծա-
դաշտիվ մուրացկանների» ներ-
կայացումը կառուցելիս»։ Սա,
իհարկե, վոլգար-սոցիոլոգիա-
կան հայացք է, դայնանավոր-
ված օրվա գաղափարաբանու-
թյան ենթատեսնով, որն այսօ-
ժամանակամերեմ է։

Յուրաքանչյուր ժամանակ իր մոտեցումն է ղահանջում, ահա ինչու բեմադրությունը վերականգնելիս **Արմեն Գոլյակյանը** փոփոխեց Շեշտադումներն, առանձին կարեւորելով Վախթանգովյան թատրայնության դրմինանությունն, ինչը հիմք սկեց Երևանումն բնութագրելու որդես հայկական «Արվայադրաւ Տուրանդո»։

Ավանդույթների շարունակողը
հանդիսացավ Վարդան Աճեմյանը: Նա եւս կարեւորեց Ռուբեն Սիմոնվի մոտեցումը՝ «Մեզ հանար դիեսի գործողությունը կատարվում է ներկայումս եւ այն միանգանայն արդիական սատիրա է»: Աճեմյանն իրականացրեց համերգ-ներկայացում, որն ինչպես ժամանակակիցներն են

Uu_Umbeschriften

ԱՆԳԱՅԻՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆԵՐԸ ՄՎՅՐ ԹՎԱՏՐՈՆՈՒՄ

Առում նա «Ժամանակի սղին-լոգիական հայացքների ազդեցության տակ, ներկայացման կոնցեպցիայի մեջ օտարամուտարրեր ներնուծեց, սակայն դասական երկից չէղվելով նվազագույն չափով: «Մեծապահիվ մուրացկաններում» Ասեմյանի ռեժիսուրական կոնցեպցիան երբեք մերկապարանց ճակատային արտահայտություն չի գտել, այլ բխել է ազատորեն կառուցված բեմական իրադրությունից, արտացոլվել կերպարներում, բեմավիճակներում, ներկայացման ընդհանուր դասկերավոր հյուսվածությում»: Ինչու իննո՞ւ Ասեմյանն է Նում՝ «մեղավո՞ր են արդյուն այդ մուրացկանները, մեղավորը թերևս կյանճ է». այս կարեւորագույն միտքն է արտացոլում ռեժիսորի բեմադրության մեջ:

Սինթետիկ ներկայացման վառ
օրինակ է 2017թ. կրկին մայր բեմ
բարձրացած «Մեծաղափշվ մոլ-
րացկանները» **Արմեն Էլքալյա-
նի** բեմականացմանը, ինչդես
ասում են՝ ավանդույթները շա-
րումակվում են... բնականաբար
նաեւ զարգանում:

Էմթիրիկ ժամանակի մասին

Յուրաքանչյուր ժամանակ ունի իր մարտահրավերները։ Էլբալյան ռեժիսորը բերում է իր ժամանակի ընկալիմները, հասարակության արջեւ ծառացած խնդիրների իր նոտեցումները։ Ըստ այդմ էլ կառուցելով իրադարձությունները, որոնք կատարվում են հնչող առողջության արանքում։ Էլբալյանը կարմետուն ներկայացնում է այն աշխարհը, որը հասում է լինի հենց այսօրվա, հենց իման կատարվող դեմքերին։ Այս ամենն աղացնուցելու համար նախեգանում բենադրիչը հանդիսաւեսին առաջարկում է խաղի «իր» կանոնները՝ «հետեւը կատարվում են 1800 չետ զի-»

სტ მც წერ... კამ ჲ ასელ ე მც
ძამანასკე წანაც ხალან ჯე...
სუსი ქცერ ე კავითეციან მასე
ჩხანალან ასრაბდე` შოთან ე,
ფარებან ე, მც მცელენ ე, მც ხ-
რესან, ხალან ჯე... ხალან ე
აენ, ჩნგ აქიოცა ხრამარძლ-
ებილნე... ხე ხრამარძლებილნე-
რ ჩხან ე, ირ მასენ არძე თი-
მესტ ე խოსტი: ლეპალან იხტ-
ორ დანილ ე, ირ მარატენე
ჯან, ავტელი` წლილი თუ მარა-
ტი: ხე აპანაში ჩხანერილ-
ებან მცგ მარატენ კანინ ე, ირ
დანილ ე მირაგლაუნინე, აღმა
ლეპალან ჩხანერილებან მცგ
თუ ცოცავალან კამ ე, ირ იჯ
სკედა იუნი, იჯ ჲ ქცერ, აქინინ
ჭალ ცოცა ე: აკ სკილერისნენ
ე კავითეცა მარკალავილ ხრ-
ამრიელებან მცგ: «უნი წლი-
ლის მასენ თუნ, მარატენ
ცოცავას ხენ»: სახელავილ
ხრალანავისნელი ხამარ ჩხან-
ებდ ჭირებელ თი კარიღასელ ე
უსილესეან მარტონ ჩარტ თი-
რავნასტრ იღვანიყენ

յանուուն նոր ամղլուայով, չվախենալով Երեալ մի փոնք հիմար, «աղորու», հնչղես կասեր Պարոնյանը, գավառացի եւ ծիծաղելի, այսինքն զուտ շիղական կերպար, շիղական գավառացի, որն առավել խան կոմիկական է Երևում, երբ փորձում է փոխել իր դիմակը: Դեմոց սա է կոմիկականը ստեղծելու գեղագիտությունը, կոմիկականի հիմքը:

ԱՆՆԱ ԷԼԲԱԿՅԱՆ-ՇՈՂԱԿԱՐ
վառ, նույնիսկ շատ վար կերպար
(«ասանկ կին ես չեմ տես»-Ա
քիսողոն), որ կարող օդակ
հանդիսատեսի ու բժնում կատար
վող գործողությունների միջևներ
Ըստ էության այս կերպարն է, որ
ներկայացնում դարձնում է կենաց
դամի, ինտերակտիվ ել գումարել: Ա
սենք, որ ինչորս եւ Քարությունը
Սովորություն-Մանուկ Աղան, Ան
նա Էլբակյանի-Շողակարը փոր
ձում է փոխել իր դեր-դիմակները
Հայության մեջ:

Դասնալիվ գիւատիչ:
Դարություն Մովսիսյան-Մա-
նոկ Աղան թոթովախոս, բառի
իմաստը չհասկացող կերպար է
յուրաքանչյուր եւ ամեն դեմքուս
հերթադահ խոսե՞ր արտասա-
նող, եթևփոխան, եզրոյք՝ որը
բազմից խաղակվիւմ է: Այս
թվացյալ թերությունները դարձե-
ն կերպարի ճեկնաբաննա-
բանալին՝ ասել ամեն ինչ, ո-
չինչ չասելով, բայց լինել... Այս

Om̄trujhū pausrn̄gr` qrfn̄iS

**Ալ. Ստեղնիարյանի անվան
օութեայի Եւ բալետի ազգային
ակադեմիական թատրոնի 85
ամյակը հասկանեցէլ է նոր
հրաշարակությամբ։ ՀՀ արվես-
տի վաստակավոր գործիչ **Սեր-
գեյ Առաքելյանը** դատաս-
տել է հերթական՝ 18-րդ գիրը։**

«Ալեքսանդր Սույնիարյանի անվան ազգային ակադեմիական թատրոն» գրում Սերգեյ Առաքելյանը ներկա-

ԱԵՐ ԵՄ՝ 85: ՍԵՐԳԵՅ ԱՌՈՒԲԵ
Ըանն արդեն մի բանի տասնա-
մյակ կազմում է բեմարվեսի
գործիչների, թատրոնների կեն-
սագրույքունն ու գործունեու-
թյունը հաճակողմանիորեն ԱԵՐ-
ԼԱՎԱՐԱԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՈՐԴԵՐ՝

Կայացող Ազգարածակալ Գրահիմնաված արխիվային նյութերի, լրասանկարների, այլ վկայությունների վրա: Այդ հրատակությունը նշանակում է առաջարկ այդ թամուլու սանրման համար հիմք են հանդիսացել: Այդ իրադարձությունները նախաղաճություն են եւ նկարագրում են նախորդ դա-

Րասկզբին Հայաստանում ձեւավորված մշակութային մթնոլորտը, որը նոր Երեւանում նույնացնելու սկսելու եւ նույնացնելու մասնակույթ ձեւավորելու նախադրյալներ ստեղծվեց:

Հայաստանի ժողկության սովետին հասցեագրված

Նամակում կոնդրողիսոր Ռոմանոս Ստեփյանը 1931-ին գրում է. «Մենք օղերային մի վեց-յոթ ջաշագութեր, մղորում ենք, որ Երևանն այժմ դեմք է լունենա իր օղերան»: Նա էլ հենց 1932-ին նշանակվում է Երևանի նորաստեղծ օղերային թատրոնի երաժշտական մասի վարչի: Կոմիտասի երազանքը կարծես կատարվում էր՝ Երևանի կոնսերվատորիայի սամերի ուժուկ ստեղծվեց օղերային թատրոն: 1932-ին թատրոնի հարմարեցված փոթոքի դահլիճում հնչեցին Ալեքսանդր Սպենդիարյանի «Ալմաս» օղերայի մեղեղիները: Դամերգին ներկա է եղել նաև Ալեքսանդր Թամանյանը, որն այդ օրերին արդեն դմում էր իր նախագծով կառուցվող օղերային թատրոնի շինարարության հիմնադիր:

«Մարեկացի-Շուշի» նվազախմբի համար անհրաժեշտ էն ժողովրդական գործիքներ

Արցախի բարձր լեռներում, արծվի բույսի դես բազմած խղաք-ամրոց Շուշի ՀՀ դարի սկզբներին զարգացած ճշակութային եւ առեւրասարդունաբերական կյանքով լիարժեմ խղաք էր: Այստեղ հրաշտակվում էին 20 հայերեն ու 2 ռուսերեն ամսագիր եւ թերթ, գործում էին 6 դպրոցներ, ռեալական ուսումնարան, Դարավային Կովկասում առաջին օրինդաց Սարհամյան դպրոցը ու Թեմական դպրոց: 350 տեղանոց Խանկամիրյանի դրամահիկական թատրոնում բենադրվում էին հայկական ու եվրոպական հեղինակների դիմեսներ: 570 արհեստանոցներում արտադրվում էին համաշխարհային ճանաչում ստացած դարաբաղյան մետաքս եւ գորգեր, ոսկեթևական զարդեր եւ ալ շեն արարաններ:

«Կովկասի կոմսերվատորիա» համար վոր Շուշային կործանաւար վնաս հասցեց 1920 թվականին, երբ աղքեցանական եւ թուրքական զորքերը ներխուժեցին բաղադրական բարեկարգության վերաբերյալ։ Շուշին կորցրեց իր մշակութային արժեները՝ վերածվելով զավառական, խոլ բնակավայրի։ Երկարամյա գերությունից Շուշին ազատագրվեց 1992 թվականին, եւ կյանքի կոչքեց Շուշիի վերականգնման ծրագիրը։ Այսօր այստեղ գործում են արվեստի կենտրոններ, Կերպարվեսի մետական թանգարանը։ Շուշին դարձել է Արցախի վերածննդի խորհրդանշական կենտրոնը։

2006 թվականին սփյուռխահայ բարերար Նարեկ Դարությոնյանի անմիջական աջակցությամբ Շուշիում գտնվող կիսավեր մի ժինություն բարեկարգվեց եւ բացվեց իր բնույթով բացառիկ մշակութային մի կենտրոն՝ «Նարեկացի» արվեստի միության Շուշիի մասնաճյուղը, հայ մշակույթի լավագույն արժեքները՝ դահլիճներու, արվեստագետներին համախմբելու, առաջին բայլերն անող ընորհայի երիտասարդներին նեցուկ կանգնելու առաջնային պահանջամբ։ Այն հոգեւոր մի կենտրոն է, որը հայ եւ այլազգի հյուրերին է ներկայացնուած հայկական մշակույթի մոռացությունից փրկված լավագույն ժառանգություններ։

Նարեկացի արվեստի միության Շուշիի
կենտրոնում դարբերաբար կազմակերպ-
վում են մշակութային տարածույթ մի-
ջոցառումներ, համիլում են մեր օրերի
արվեստագետն ու արցախցի արվեստ-
սերը: Բազմաթիվ ստեղծագործող ան-
համար են մասնակցում ԱԱՍ-ի միջո-
ցառումներին, հանդես գալիս որոշես ար-
վեստում առաջին բայլերն անող սկսնակ,
երիտասարդ ստեղծագործողներին իր
փորձն ու գիտելիները փոխանցող վար-
դես կամ նոր արժեիներ որոնող օսարեկ-
րացի, ով հենց այս միջավայրում է բա-
ցահայտում հայկական մշակույթի իրա-
կան արժեիները: Նարեկացի արվեստի
միությունում նույն ազատ է բոլորի հա-
մար:

«Դասական Շուտի» խորագիրը կրող համերգը, կելով շարունակական թույք, Շուտիի «Նարեկացի» արվեստի միության հարկի տակ է հավաքում արվեստաերացանցիներին՝ Վայելելու դասական երաժշտություն՝ Կոմիտասի, Շողենի, Ռախմանինովի, Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործությունները՝ Ստեփանակերտի Սայաթ-Նովա երաժշտական ուսումնարանի սաների, ինչպես

Այստեղ հյուրներկալվում են նաև օսարտերկացի արվեստագետներ: Խաղողնուիի
Յուլիա Օսագիրին, ով ժամանակակից արվեստի հմտիւնութիւնը ռեզիլիան է, ՆԱՍ-ի Շուշիի ճամանակյուղում ներկայացրեց իր անիմացիոն աշխատանքներից մի խանչը եւ ցանկացողների հետ անցկացրեց Վարդենության դաս: Յուլիան հետարքրված է կապիտալիստական հասարակության մեջ կանացիության նույսալգիայի խնդրով: Ըստ նրա կանացիության նույսալգիան այսօր դարձել է իրական խնդիր, բանի որ այն ժամանա-

կակից արագնթաց կյանքի ազդեցությամբ կանայք հակված են առաջնություն տալ իրենց կարիերային եւ երկրորդ դլան մնել կնոջը վերադասաված դերը ընտանիքում:

«Սարեկացի» արվեստի միության
Ծուշի կենտրոնում կայացա
«Վարդավառ: Գանձասար 777»
փաստագրական, խաղալիքային
կարճամետրած ֆիլմի դրեմիերան
որը Նվիրված է Գանձասարի օծման
777 -ամյակին: Ֆիլմի սցենարի հետ
դիմակը Նառա Ավետիսյանն է:
Ֆիլմը նկարահանվել է «Սարեկացի»
արվեստի միության հիմնադրբանի
Նարեկ Հարությունյանի աջակցության
երեւանի «Սարեկացի» արվեստի
թյունից հրավիրված նկարահանման
ժիսուր Գայանե Խաչատրյանի եւ
րատու Դավիթ Երեբերյանի մաս
ցությամբ:

ՆԱԱ Ծուշի կենարնն իր հարկից համախմբելով տուեցի ըստրհայի խաներին՝ իրականացնում է ուսումնական ծրագրեր՝ կիթարի (հերին յին երգ), գեղանկարչության, փայտագործության, ճանառանկարչության սեղնագործության, լուսանկարչության, դարի, հեժիաթառամանութի, երգի, ինչպես նաև կողովության բաց դասընթացներ առաջարկություններ և այլն:

գաղտիներին, գործելու հմտություններին, գորգագործության առանձնահատկություններին, զարդարակախցեածից օգտագործման տեխնիկային: Ավորում են ինչպես ձիւ համարել գործերը ու դազգահների վրա ստանում հասկանական օրոք ապրանակահրաւ նախցեածից:

Չուշի «Նարեկացի» արվեստի միջնադարության բյունում կայացած «Արցախյան Երիսաւարդ» սարդ եւ մանուկ կարմետագործների ժագի ուղանակում գործած կարմետների ցուցահանդեսը: Ծրագիրը նպաստ ունենալու լուծելու Շուշիի եւ հարակի ուղանակում գործադրության խնդիրն ու Երիսաւարդներին տրամադրելու արհեստի ձեռքբերման հնարակ վորություն: Ցուցահանդեսի ընթացքում «Արցախյան Երիսաւարդ» մանուկ կարմետագործներ՝ ծրագրի մասնակիցները փորձություն էին ներկայացնելու տեղում կայացած աշխատանքները: Կարմետագործները նույն շարունակում է զարգանալ, եւ խորակի դրույթը բաց են բոլորի առաջ և ռանց արհբային սահմանափակման:

ՆԱՅ Շուշիի մասնայուղը հրաշա
հարթակ է նաև Արցախի գյուղակա
համայնքներում գործող արվեստի դպրու
ների սաների համար, ովքեր հնարավոր
թյուն ունեն Շերլաքայացներու իրենց ա
խատանքները կամ հանդես գալու ներ
կայացնամբ, երաժշտական կատարու
ներով:

Վերեւ այստեղ հյուրընկալվեցին Ա
ցախի Տող գյուղի արվեստի դպրոցի ս
ները և հանդես եկան Հովհաննես Թո

Նանյասի հերիաթմերի
հիման վրա բնադր-
ված ներկայացմանք,
հայկական ժողովրդա-
կան, առուղական եր-
գերի համերգային
ծրագրով:

, սվի, բլուզ, դիոլ, կողալ
տ, բուրեն, բամբի (մեծ),
ր, լիտավր-թաս եւ նոտա-

Եթէկերյանների ընտանիքի
սկզբ՝ 9-ամյա **Ալիսան**, հա-
արեկացի» արվեստի միու-
Նագգայշյանի անվան
խմբակ: Տեղեկանալով
Շուշի» նվազախմբին ե-
գործիներ նվիրաբերելու
թյան նախին, Ալիսան ցան-
ունիրկ բանոնը նվիրել նվա-
ներրումն ունենալով ազ-
դյույթ ծաղկեցմանն ուղղված
նախաձեռնությամբ: «Նա-
ևսի միությունը մեծ երախ-
ու ընդունեց Քեւերյանների
միջից արված նվիրավուլ-
ախմբի գեղարվեստական
ն Սարդարյանը, բանոնա-
նա Գրիգորյանը բանոնը
ոնունիրկ Աստղիկին, ով մեծ
ու օրեր առաջ գրանցվել էր
կոլում, սակայն նվագել սո-
ր գործի չուներ: Ողջունելի
աղջնակի սերն ու անշա-
պերնումնի արվեստասեր իր
երի նկանամբ:

ստագի պահանջման վերաբերյալ կը նորունի վագախմբին ուղղված յութիրատվություն՝ ի նոյաս սկզբության վերածննդի՝ ական նշակույքի դահլիճում գարգացման ուղղված նորունի:

